

محمد رضا کلاهدوزان

اهدای عضو، اقدامی سخاوتمندانه و رفتاری انسان‌دوستانه است که نور امید و زندگی را به بیماران نیازمند بازمی‌گرداند. در ایران، روزانه ۷ تا ۱۰ بیمار در انتظار پیوند به دلیل کمبود عضو مناسب، فوت می‌کنند اما با افزایش رضایت خانواده افراد دچار مرگ مغزی برای اهدای اعضای عزیزشان، امکان نجات جان دیگران فراهم می‌شود.

طی سال‌های اخیر، موجی از فرهنگ ارزشمند اهدای عضو در مناطق مختلف کشورمان از جمله استان اصفهان شکل گرفته، به نحوی که تعداد خانواده‌هایی که در اصفهان به اهدای عضو از مرگ مغزی رضایت داده‌اند، از ۳۰ مورد در سال ۱۴۰۱ به ۷۶ مورد در سال گذشته افزایش یافته است.

پارسال ۱۲۰ مورد عمل جراحی پیوند کلیه اهدایی به اتباع ایرانی در اصفهان انجام شد و همچنین از زمان راه‌اندازی بخش پیوند کبد بیمارستان فوق تخصصی الزهرا^(ع) از مرداد سال گذشته تا انتهای سال، ۳۰ بیمار پیوند کبد انجام دادند که هر پیوند، سرآغاز فصل تازه‌ای در زندگی یک بیمار بود. با این حال، همچنان حدود ۴۰۰ بیمار در استان اصفهان در فهرست انتظار پیوند کلیه قرار دارند که بیشتر آن‌ها همودیالیز می‌شوند.

چالش‌های متعدد

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(ع) اصفهان با بیان این که بزرگترین چالش در اهدای اعضای افراد دچار مرگ مغزی، مخالفت خانواده با اهدای عضو است، به خبرنگار اطلاعات می‌گوید: سالانه به طور میانگین ۲۵۰ تا ۳۰۰ مرگ مغزی در استان اصفهان ثبت می‌شود که اعضای خیلی از آن‌ها به دلایلی همچون عفونت پیشرفته، سرطان، سن بالا و مسائل پزشکی برای اهدا مناسب نیستند. فقط حدود ۱۰۰ نفر از آن‌ها قابلیت اهدای عضو دارند که می‌توانند دست‌کم یک عضو را اهدا کنند و جان یک نفر را نجات دهند ولی به دلیل عدم رضایت خانواده برای اهدای عضو، اعضای حداقل ۳۰ درصد از افراد دچار مرگ مغزی که قابلیت اهدا دارند از دست می‌روود.

براساس قانون کشورمان، رضایت اولیای دم برای اهدای عضو ضروری است؛ حتی اگر فرد متوفی، کارت اهدای عضو داشته باشد.

وی می‌گوید: بستگان بسیاری از افرادی که دچار مرگ مغزی شده‌اند، تصور می‌کنند فردی که دچار مرگ مغزی می‌شود به کما رفته است و راضی به اهدای اعضای عزیزشان نمی‌شوند، چون به بازگشت زندگی او امیدوارند، در حالی که مرگ مغزی از نظر علم پزشکی، مرگ قطعی محسوب می‌شود ولی کما نوعی اختلال در کارکرد مغز به حساب می‌آید، یعنی مغز زنده است اما عملکرد ضعیفی دارد و احتمال بازگشت به زندگی وجود دارد.

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(س) اصفهان می‌افزاید: در مرگ مغزی، خون‌رسانی به مغز و تنفس به طور کامل متوقف می‌شود، اکسیژن توسط دستگاه مکانیکی به ریه متوفی دمیده می‌شود و قلب او با داروهای حمایتی ضریان دارد و برای مدت محدودی به کار خود ادامه خواهد داد. باید این موضوع در جامعه نهادینه شود تا به جای این که اعضای حیاتی فرد دچار مرگ مغزی به‌راحتی به زیر خاک برود، آن‌ها را به بیماران در لیست انتظار پیوند اهدا کنند.

خلیفه‌سلطانی خواجویی می‌گوید: یکی دیگر از موانع برای اهدای عضو از مرگ مغزی این است که برخی خانواده‌ها، اهدای عضو را خلاف اصول مذهبی می‌دانند و این مسأله در مناطق مذهبی بیشتر است؛ در حالی که بسیاری از مراجع تقلید آن را جایز اعلام کرده‌اند، چون اهدای عضو، اقدامی انسان‌دوستانه و زندگی‌بخش است و با اصول و باورهای اکثر مذاهب مطابقت دارد.

همچنین بستگان متوفی نگراند در منطقه آن‌ها شایعه شود که اعضای عزیزشان توسط خانواده فروخته شده است، برای رفع این مسأله، روحانی تیم واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی با حضور در مراسم متوفی، اعلام می‌کند که اعضا به طور رایگان اهدا شده است. علاوه بر آن، مجاز نیستیم خانواده گیرنده و اهداکننده عضو را با یکدیگر آشنا کنیم و فقط جنسیت و سن فردی که عضو به او اهدا شده است، اعلام می‌شود.

لحظه‌های طلایی، تصمیم حیاتی

پس از مرگ مغزی، دیگر اعضای بدن از جمله قلب، کبد و کلیه‌ها عملکرد دارند ولی به سرعت از کار خواهند افتاد و خانواده متوفی فرصت دارد تا قبل از آن که اعضا عملکرد خود را از دست بدهند، آن‌ها را اهدا کند. تأخیر در تصمیم‌گیری برای اهدای اعضای فرد دچار مرگ مغزی به‌معنای مرگ قابل پیشگیری یک انسان است.

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(ع) اصفهان می‌گوید: بعد از هر مرگ مغزی می‌توان جان هشت بیمار نیازمند عضو را نجات داد که این اعضا شامل دو کلیه، دو ریه، قلب، کبد، لوزالمعده و بخشی از روده‌هاست اما این طور نیست که از هر مرگ مغزی بتوان همه هشت عضو را به بیماران نیازمند پیوند کرد و ممکن است از یک مرگ مغزی، فقط یک عضو برای پیوند مناسب باشد. بیشترین عضوی که می‌تواند اهدا شود، کلیه‌ها و کبد است که پیوند این دو عضو در اصفهان انجام می‌گیرد و بیماران بر اساس لیست انتظار و به نوبت، پیوند می‌شوند.

دکتر خلیفه‌سلطانی خواجویی می‌افزاید: همچنین از هر مرگ مغزی می‌توان تا ۵۳ بافت همچون قرینه را اهدا کرد تا بینایی را به چشم نابینای فرد دیگر بازگرداند و گیرندگان بافت را از رنج‌های شدید بیماری نجات داد.

تفاوت عضو با بافت این است که عضو، زمان طلایی مشخص و کوتاه‌مدتی برای پیوند دارد ولی بافت را می‌توان مدت زمان بیشتری تا پیوند نگهداری کرد.

به گفته‌وی، اگر خانواده‌ها برای اهدای عضو پس از تأیید مرگ مغزی در کمترین زمان رضایت دهند، کیفیت اعضا بهتر است و

تولدی دیگر

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(س) اصفهان می‌گوید: در حال حاضر پیوند اعضا فقط در بیمارستان‌های دولتی انجام می‌شود و هزینه عمل پیوند را صندوق بیماران صعب‌العلاج که متولی آن بیمه سلامت است به بیمارستان پرداخت می‌کند.

کمبود جراح پیوند

به گفته مسئولان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، این شهر از لحاظ تجهیزات انجام پیوند عضو، هیچ کمبودی ندارد ولی با کمبود پزشک جراح پیوند مواجه است.

به گفته آنان، پیوند اعضا به دلیل سختی کار، جزو رشته‌های فوق‌العاده کم‌طرفدار پزشکی است و پزشکان از آن استقبال نمی‌کنند. افزایش تربیت پزشک متخصص پیوند عضو، مستلزم ایجاد انگیزه لازم در پزشکان بوده که مهمترین آن‌ها واقعی شدن حق‌الزحمه و همچنین پرداخت به‌موقع است.

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی

نباید تعداد پزشکان عمل کبد در اصفهان به دو نفر محدود باشد و باید پزشکان بیشتری تربیت شوند، چون اگر از این رشته استقبال نشود مراکز پیوند عضو تعطیل خواهند شد.

مزایای پیوند عضو

بیماران مبتلا به نارسایی مزمن کلیه مجبورند تا زمان پیوند کلیه به طور معمول سه جلسه در هفته در بیمارستان همودیالیز شوند که هر جلسه چهار ساعت طول می‌کشد و این مسأله، کیفیت زندگی بیمار را کاهش می‌دهد، همچنین انجام دیالیز، هزینه قابل‌توجهی برای نظام سلامت دارد.

ترتفه امسال هر جلسه همودیالیز در مراکز درمانی خبریه حدود چهار میلیون تومان و در مراکز دولتی حدود دو میلیون و ۴۰۰ هزار تومان است که صندوق بیماران صعب‌العلاج، تمامی این هزینه را پوشش می‌دهد؛ در حالی که پیوند کلیه نسبت به همودیالیز برای بیمار و نظام سلامت بهتر و مقرون به‌صرفه‌تر است.

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(س) اصفهان توضیح می‌دهد: بیمارانی که دیالیز می‌شوند به تدریج تحلیل می‌روند و قلب آن‌ها دوام نمی‌آورد، بنابراین پیوند کلیه برای بیمار بهتر است، چون هم کیفیت زندگی بیمار را بهبود می‌بخشد و هم بار مالی کمتری به نظام سلامت و بیمه‌ها وارد می‌کند.

وی در پاسخ به این پرسش که فردی که پیوند عضو انجام می‌دهد چند سال عمر خواهد کرد می‌گوید: ۸۰ درصد موارد پیوند، موفقیت‌آمیز است، کنترل دقیق بیمار بعد از انجام پیوند، مصرف منظم داروهای مربوطه و انجام آزمایش‌های لازم از ردّ کامل پیوند پیشگیری می‌کند و اگر فرد به توصیه‌های پزشک خود عمل کند،

زندگی طولانی‌مدتی خواهد داشت؛ افرادی هستند که ۱۵ سال یا بیشتر از زمان عمل پیوند کلیه آن‌ها گذشته است و هیچ تفاوتی با سایر افراد جامعه ندارند و برای دریافت داروهای موردنیاز خود به واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(س) اصفهان مراجعه می‌کنند.

* دکتر مریم خلیفه‌سلطانی خواجویی،

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(ع) اصفهان:

متأسفانه خیلی وقت‌ها، بستگان فرد دچار مرگ مغزی، زمانی برای اهدای اعضا رضایت

می‌دهند که لحظه‌های طلایی برای اهدای عضو از دست رفته است

ماجرای یک پیوند

کم‌کاری کلیه‌های شهاب فروزنده، پزشکان را بر آن داشت که دیالیز را برای این مرد میانسال تجویز کنند. او هفته‌ای ۱۲ ساعت در بیمارستان تحت همودیالیز قرار می‌گرفت؛ درمانی طاقت‌فرسا که همچون سایه‌ای سنگین بر زندگی‌اش افتاده و به بخشی جانشدنی از روزهایش بدل شده بود. هر دفعه که او به بخش همودیالیز می‌رفت، با غم و اندوهی تازه روبه‌رو می‌شد. نبودن یکی از بیماران که به معنای فوت یکی از هم‌درانش بود یا ایست قلبی یکی از بیماران هنگام دیالیز، قلبش را می‌فشرد و این لحظات برای او بسیار سخت و دردناک بود. در یکی از شب‌ها که او در حین انجام دیالیز بود و لحظه‌شماری می‌کرد تا چهار ساعت زمان دیالیز سپری شود، ناگهان تلفن همراهش زنگ خورد.

صدایی پر از امید از پشت خط اعلام کرد: «آقای فروزنده، یک کلیه مناسب برای پیوند پیدا شده است، سریع به بیمارستان خورشید مراجعه کنید». قلبش تندتر از همیشه می‌زد؛ این تماس همان فرصتی بود که مدت‌ها انتظارش را می‌کشید.

آقای فروزنده، روند پیوند کلیه خود را که ناجی او شده است این‌گونه شرح می‌دهد: عملکرد کلیه‌هایم به دلیل وجود کیست کاهش یافت و به تدریج میزان کراتینین خونم افزایش پیدا کرد و پزشکان پیشنهاد دادند در سامانه وزارت بهداشت درمان برای پیوند کلیه نام‌نویسی کنم.

در بهمن‌ماه ۱۳۹۸، در سامانه وزارت بهداشت ثبت‌نام کردم و در صف پیوند کلیه قرار گرفتم ولی متأسفانه همزمانی درخواست پیوند با شیوع ویروس مهلک کووید – ۱۹ در کشور، روند پیوند را به تعویق انداخت.

او ادامه می‌دهد: به دلیل افزایش کراتینین خون، پزشک معالج، سه جلسه دیالیز در هفته برایم تجویز کرد که از اردیبهشت سال ۱۴۰۰ در بیمارستان خبریه‌ای در اصفهان آغاز شد و دو سال ادامه داشت.

در آن مدت، هفت دفعه تماس برای پیوند دریافت کردم اما عدم تطابق آزمایش‌ها، مانع از انجام آن شد. در نهایت، در خردادماه ۱۴۰۲ و به شکل غیرمنتظره‌ای در حالی که در حین دیالیز بودم، تماسی دریافت کردم که خبر از یافتن کلیه‌ای مناسب می‌داد و از من خواستند برای پیوند سریعاً به بیمارستان خورشید مراجعه کنم. همان شب به بیمارستان رفتم و روز بعد، عمل پیوند در زمانی حدود سه و نیم ساعت و با موفقیت انجام شد. طی سه ماه اول انجام پیوند، هر هفته تحت نظارت پزشک بودم و آزمایش‌های لازم را انجام می‌دادم تا داروهای مناسب تجویز شود و کلیه بتواند با بدنم تطبیق پیدا کند.

به گفته وی، زندگی بیماری که دیالیز می‌شود، به طور کامل دستخوش تغییر خواهد شد: «این تغییر نه‌تنها بیمار را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد بلکه بر خانواده و حتی بستگان نزدیک او نیز اثرگذار است. وقتی که فردی عمل پیوند انجام می‌دهد، نشانه‌های زندگی طبیعی به تدریج ظاهر می‌شوند؛ به‌نحوی که رنگ چهره بیمار به حالت عادی برمی‌گردد و توانایی‌های جسمانی او به مرور بهبود می‌یابد. فردی که

دکتر مریم خلیفه‌سلطانی خواجویی،

مسئول واحد فراهم‌آوری اعضای پیوندی مرکز پزشکی الزهرا^(ع) اصفهان:

متأسفانه خیلی وقت‌ها، بستگان فرد دچار مرگ مغزی، زمانی برای اهدای اعضا رضایت

می‌دهند که لحظه‌های طلایی برای اهدای عضو از دست رفته است

ماجرای یک پیوند

پیوند کلیه انجام می‌دهد باید مراقبت‌های خاصی را رعایت کند، از جمله از مصرف برخی میوه‌ها و داروهای گیاهی که ممکن است ایمنی بدن را افزایش دهد و احتمال ردّ پیوند را بیشتر کند بپرهیزد، همچنین، استرس و خستگی مفراط می‌تواند بر کلیه پیوندشده تأثیر بگذارد. با وجود تمامی این محدودیت‌ها که باید رعایت شود، کیفیت زندگی پس از پیوند کلیه به مراتب بهتر و رضایت‌بخش‌تر از دوران سخت و طاقت‌فرسای دیالیز است.»

آقای فروزنده اعتقاد دارد خانواده‌هایی که با رضایت قلبی، اعضای عزیزشان را که دچار مرگ مغزی شده است اهدا می‌کنند، نه‌تنها نجات‌بخش بیماران نیازمند به عضو هستند بلکه تصویری بی‌نظیر از انسان‌دوستی و فداکاری را ترسیم می‌کنند.

